

Tryb uchwalenia przepisów wprowadzających ustawę Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce oraz kolejne powołanie „pierwszego rektora” publicznej uczelni wyższej K 4/24

19.5.2026 - | Trybunał Konstytucyjny

21 maja 2024 r. o godz. 11:00 Trybunał Konstytucyjny rozpozna wniosek Prezydenta RP dotyczący trybu uchwalenia przepisów wprowadzających ustawę Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce oraz kolejne powołanie „pierwszego rektora” publicznej uczelni wyższej.

Trybunał Konstytucyjny dokona kontroli zgodności:

I. ustawy z dnia 16 stycznia 2024 r. o zmianie ustawy - Przepisy wprowadzające ustawę - Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce oraz ustawy - Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (dalej: ustawa nowelizująca):

1. w całości z art. 4, art. 104 ust. 1 w związku z art. 106 oraz art. 96 ust. 1 Konstytucji,
2. art. 3 tej ustawy w zakresie, w jakim dotyczy jej art. 2 z wywodzoną z art. 2 Konstytucji RP zasadą odpowiedniej vacatio legis.

II. art. 432 ust. 5a ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. - Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (dalej: p.s.w.n.) dodanego przez art. 2 ustawy, o której mowa w pkt I petitum wniosku w zakresie, w jakim umożliwia powołanie kolejnego „pierwszego” rektora publicznej uczelni wyższej przez ministra właściwego do spraw nauki i szkolnictwa wyższego, w przypadku gdy istnieją władze uczelni wyższej oraz organy właściwe do przeprowadzenia wyborów rektora, z art. 70 ust. 5 Konstytucji.

W ocenie Prezydenta RP (dalej: Wnioskodawcy) zachodzą uzasadnione wątpliwości co do tego, czy ustawa nowelizująca została przyjęta przez Sejm w trybie właściwym dla uchwalania ustaw. Wątpliwości te wynikają z czynności podjętych po prawomocnym uchyleniu przez Sąd Najwyższy, Izbę Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych na mocy art. 26 § 1 pkt 11 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym, postanowień Marszałka Sejmu w sprawie stwierdzenia wygaśnięcia mandatu posłom Mariuszowi Kamińskiemu i Maciejowi Wąsikowi. Pomimo prawomocnego uchylenia powyższych postanowień Marszałka Sejmu, wymienionym posłom nie zapewniono prawa do wykonywania mandatu, którego źródłem są normy konstytucyjne, rozwinięte w ustawie o wykonywaniu mandatu posła i senatora. Na tym tle zdaniem Wnioskodawcy zaistniały wątpliwości czy ustawa nowelizująca pochodzi od organu spełniającego konstytucyjne wymogi przedstawicielstwa i sprawowania mandatu oraz o właściwym składzie.

Wnioskodawca wskazuje, że Konstytucja, obok regulacji dotyczących quorum, określa również wymóg jurydycznego i faktycznego zapewnienia deputowanym warunków skutecznego wypełniania obowiązków poselskich oraz ochrony praw, wynikających ze sprawowania mandatu, także w realizacji pierwszorzędnej funkcji ustawodawczej parlamentu, jaką jest uchwalanie ustaw. Jest to, w ocenie Wnioskodawcy, konieczne ze względu na obowiązek zarówno reprezentowania Narodu, jak i sprawowanie władzy w jego imieniu. Tym samym Wnioskodawca wskazuje, że arbitralne pozbawianie mandatu posła narusza art. 4 oraz art. 104 ust. 1 w związku z art. 106 Konstytucji.

Zdaniem Wnioskodawcy, Konstytucja RP określając precyzyjnie liczebny skład Sejmu jednocześnie nakazuje ustawodawcy wprowadzenie procedur, w oparciu o które ten skład miałby być uzupełniany. W konsekwencji zablokowania możliwości wykonywania mandatu przez posłów Mariusza

Kamińskiego i Macieja Wąsika, skład Sejmu – w ocenie Wnioskodawcy – należy uznać za niepełny, i tym samym niezgodny z art. 96 ust. 1 Konstytucji. W efekcie za niezgodną z art. 96 ust. 1 Konstytucji należy uznać także ustawę pochodzącą od takiego organu.

Zgodnie z art. 3 ustawy nowelizującej weszła ona w życie z dniem następującym po dniu ogłoszenia (w dniu 2 lutego 2024 r.), z wyjątkiem art. 1, który wszedł w życie z dniem następującym po dniu ogłoszenia, z mocą od dnia 1 stycznia 2024 r. Wnioskodawca podkreśla, że w przypadku zmian w ustawie z dnia 3 lipca 2018 r. Przepisy wprowadzające ustawę Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce zarówno rezygnacja z odpowiedniej *vacatio legis*, jak i nadanie skutkowi zmiany mocy wstecznej (od dnia 1 stycznia 2024 r.) znajdują uzasadnienie zarówno co do zakresu przedmiotowego, jak i podmiotowego (projektodawca uzasadnił termin wejścia w życie umożliwieniem podmiotom prowadzącym studia doktoranckie niezakłóconego ich prowadzenia do końca wyznaczonego terminu, tj. do dnia 31 grudnia 2024 r., oraz koniecznością zabezpieczenia interesów doktorantów kształcących się w tym trybie).

Wnioskodawca natomiast wskazuje, że wejście w życie art. 432 ust. 5a p.s.w.n., dodanego przez art. 2 ustawy nowelizującej z dniem następującym po dniu ogłoszenia ustawy, nie zostało uzasadnione. Brak argumentacji w tym zakresie nie pozwala, zdaniem Wnioskodawcy, na dokonanie prawidłowej oceny, jaki ważny interes państwa wymagał natychmiastowego wejścia w życie art. 2 ustawy nowelizującej, co rodzi wątpliwość, czy ustawa nowelizująca w zakresie jej terminu wejścia w życie odpowiada standardom wyznaczonym przez art. 2 Konstytucji. Wnioskodawca wskazuje, że nakazem konstytucyjnym jest nie tylko ustanowienie *vacatio legis*, ale też nadanie jej odpowiedniego wymiaru czasowego. Ustanowienie krótszego niż 14 dni okresu dostosowawczego może nastąpić wyłącznie w uzasadnionych przypadkach.

Podstawowym zadaniem pierwszego rektora uczelni publicznej jest, zgodnie z art. 24 ust. 9 pkt 1 p.s.w.n., zorganizowanie i przeprowadzenie wyborów do senatu uczelni. W ocenie Wnioskodawcy należy zauważyć, że brak realizacji przez pierwszego rektora zadań związanych z tworzeniem struktur uczelni, w tym przede wszystkim zorganizowania i przeprowadzenia wyborów do senatu uczelni, również może wypełnić przesłanki rażącego lub uporczywego naruszenia prawa.

Wnioskodawca wskazuje, że w myśl art. 432 ust. 5a p.s.w.n.: „W przypadku stwierdzenia naruszenia przepisów prawa przez pierwszego rektora nowo utworzonej uczelni publicznej minister może odwołać tego rektora. Przepisu ust. 5 nie stosuje się. Minister powołuje nowego rektora na czas do końca okresu, na który został powołany dotychczasowy rektor.”. Regulacja ta umożliwiająca powołanie przez ministra kolejnego „pierwszego” rektora, w miejsce pierwszego rektora wcześniej przez niego odwołanego, również wówczas, kiedy istnieją organy uczelni i gremia władne dokonać wyboru rektora, arbitralnie ingeruje w jeden z podstawowych elementów wywodzonych z określonej w art. 70 ust. 5 Konstytucji zasady autonomii szkół wyższych w jej wymiarze instytucjonalnym, jakim jest swoboda kształtowania struktury organizacyjnej uczelni w tym wybór jej organów.

W ten sposób ponadto, zdaniem Wnioskodawcy, dochodzi do ograniczenia praw innych pracowników naukowych, oraz innych ustawowych gremiów uniemożliwiając im korzystanie w ramach uczelni z wolności wyboru jej organów, w tym przypadku rektora.

Skład orzekający Trybunału Konstytucyjnego: sędzia TK Justyn Piskorski - przewodniczący, sędzia TK Stanisław Piotrowicz - sprawozdawca, sędzia TK Rafał Wojciechowski, sędzia TK Jarosław Wyrembak, sędzia TK Andrzej Zielonacki.

<https://trybunal.gov.pl/postepowanie-i-orzeczenia/komunikaty-prasowe/komunikaty-przed/art/tryb-uc-hwalenia-przepisow-wprowadzajacych-ustawe-prawo-o-szkolnictwie-wyzszym-i-nauce-oraz-kolejne-powolanie-pierwszego-rektora-publicznej-uczelni-wyzszej-2>